

STORTINGET

Innst. 258 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:134 S (2025–2026)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum, Bengt Fasteraune, Erling Sande og Ole Herman Sveian om naturskadeordningen

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen gjennomgå naturskadeordningen med mål om forenkling, effektivisering og økt grad av lokal forvaltning.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å overføre myndighet til kommuner for å behandle naturskadeerstatningsaker.
3. Stortinget ber regjeringen gå gjennom nivået på egenandeler i statens naturskadeordning og hvordan byrden fordeler seg over tid, særlig for dem som opplever gjentakende skader.
4. Stortinget ber regjeringen sikre kommuner tydelig og god informasjon om statens naturskadeordning, slik at de kan veilede og følge opp sine innbyggere bedre.
5. Stortinget ber regjeringen oppdatere Landbruks- og matdepartementets lovtolkning av naturskadeerstatningsloven § 5 av 18. desember 2020, slik at sikringstiltak av dyrket mark dekkes, og at forebygging av nye tilfeller kan inngå i utbedringer og erstatningssaker.

6. Stortinget ber regjeringen sikre at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i større grad kan bistå i forebygging av naturskade enn i dag.
7. Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for naturskadeforebygging langs vernede vassdrag, med sikte på å forenkle regelverket og gjøre det enklere å gjennomføre forebyggingstiltak.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Landbruks- og matminister Nils Kristen Sandtrøen har uttalt seg om forslaget i brev av 19. mars 2026. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlig innspill. Det kom ett innspill. Innspillet er sammen med sakens dokumenter tilgjengelig på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Ruth Mariann Hop, Tobias Hangaard Linge, lederen Rune Støstad og Solveig Vitanza, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Marius Arion Nilsen og Bengt Rune Strifeldt, fra Høyre, Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Miljøpartiet De

Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Harry Valderhaug, viser til at den statlige naturskadeordningen, etablert i 1961 og hjemlet i naturskadeerstatningsloven fra 2014, er en lovregulert erstatningsordning som dekker tap etter naturulykker som ikke kan forsikres privat. Ordningen forvaltes sentralt av Landbruksdirektoratet, finansieres over statsbudsjettet, og dekker gjenoppbygging, men ikke kostnader til sikringstiltak.

Komiteen viser til representantforslaget i Dokument 8:134 S (2025–2026) fra representantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum, Bengt Fasteraune, Erling Sande og Ole Herman Sveian, om naturskadeordningen. Forslagsstillerne peker på økende forekomst av ekstremvær og et økende press på dagens ordning og tar til orde for fornying av dagens ordning. Komiteen merker seg at forslaget særlig løfter frem utfordringer knyttet til lang saksbehandlingstid, lokal involvering og dekning av forebyggende tiltak. Det foreslås blant annet å gjennomgå ordningen med sikte på forenkling og økt kommunal rolle, vurdere egenandelsnivået, styrke informasjon til kommunene og at sikringstiltak i større grad kan inngå i erstatningsgrunnlaget.

Komiteen viser til statsrådens svarbrev i sakens anledning, hvor det understrekes at dagens modell, med en sentralisert forvaltningsstruktur, ble innført for å sikre effektiv saksbehandling, likebehandling og tilstrekkelig fagkompetanse, særlig ved store naturhendelser. Statsråden viser videre til at erfaringene fra ekstremværet «Hans» i 2023 har vist utfordringer med saksbehandlingstid, og at det nå pågår en gjennomgang av ordningen med sikte på forbedringer innenfor dagens modell.

Komiteen merker seg at egenandelsordningen nylig er justert for å redusere belastningen for skadelidde, men at prinsippet om at ordningen ikke gir full erstatning, ligger fast, blant annet for at det skal være insentiver til å gjøre forebyggende tiltak. Statsråden peker videre på at det er et klart skille mellom erstatning og sikringstiltak i regelverket. Ansvaret for sikringstiltak mot naturskader ble flyttet bort fra naturskadeordningen i 2009, og ligger nå hos Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Komiteen merker seg at regjeringen, som del av oppfølgingen av stortingsmeldingen om flom og skred, vurderer om staten i fremtiden kan bidra mer til å utbedre skader på sikringstiltak.

Komiteen mottok ett høringsinnspill til saken, fra Norges Bondelag, som stiller seg positive til forslagene i representantforslaget. Komiteen registrerer at støtte til forslagene forutsetter tilstrekkelige ressurser til kommuner og NVE.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre viser til at klimaendringene, med stadig mer ekstremvær, fører til flere naturulykker med flom og skred rundt omkring i landet. Dette kan få store

konsekvenser for både privatpersoner, næringsdrivende og for lokalsamfunn. Disse medlemmer er derfor opptatt av at man har gode verktøy for forebygging av naturskader, samtidig som man har en effektiv og god ordning for naturskadeerstatning. Disse medlemmer merker seg at den statlige naturskadeordningen er en godt etablert og lovregulert ordning for erstatning i forbindelse med naturskader, der man har krav på erstatning dersom vilkårene i loven er oppfylt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at naturskadeerstatningsloven ble vedtatt i 2014. Loven videreførte mye av innholdet i den tidligere naturskadeloven, men innførte en forvaltningsmodell med Landbruksdirektoratet som ansvarlig myndighet, jf. Prop. 80 L (2013–2014). Disse medlemmer viser videre til at formålet med å gå bort fra den tidligere ordningen med lokal forvaltning gjennom lensmannsskjønn til en ny modell med et nasjonalt forvaltningsorgan var å sikre et mer robust og fremtidsretta erstatningssystem. Disse medlemmer mener dette er mer hensiktsmessig, og viser til at dette i større grad gjør det mulig å bygge opp et stabilt og faglig sterkt kompetansemiljø enn det man kan i en kommune som ikke vil kunne ha samme tilfang av saker. Samtidig kan et nasjonalt forvaltningsorgan også sikre mer likebehandling og økt rettsikkerhet.

Disse medlemmer er kjent med at ekstremværet «Hans» i 2023 førte til at den statlige naturskadeordningen ble satt under stort press, noe som blant annet førte til et svært stort omfang av søknader til Landbruksdirektoratet om naturskadeerstatning. Dette medførte lengre saksbehandlingstid enn normalt. Disse medlemmer merker seg at statsråden i sitt svarbrev til komiteen orienterer om at det både under og i etterkant av flommen «Hans» ble gjort en rekke tiltak for å redusere belastningen for dem som ble rammet, bl.a. ble egenandelen for erstatning opp til de første 100 000 kroner av erstatningsbeløpet redusert fra 30 pst. til 15 pst. I tillegg ble det innført et tak for egenandel på 1 mill. kroner per sak. Det ble også satt inn ekstra ressurser for å redusere saksbehandlingstiden.

Disse medlemmer merker seg også at Landbruks- og matdepartementet i kjølvannet av «Hans» besluttet å starte en gjennomgang av naturskadeordningen, med mål om mer effektiv håndtering av store naturulykker.

Disse medlemmer ser det ikke som hensiktsmessig å gjøre «stykkevis-og-delt»-endringer av naturskadeordningen slik forlagsstillerne legger opp til, og merker seg at gjeldende naturskadeordning har fungert godt. Som statsråden viser til i sitt brev til komiteen, har imidlertid erfaringene fra «Hans» gjort det naturlig å vurdere nærmere om det bør tas grep som kan bidra til en mer effektiv saksbehandling i krisesituasjoner, og

som samtidig bygger videre på Landbruksdirektoratet som ansvarlig myndighet. Landbruks- og matdepartementet har i forbindelse med evalueringen i etterkant av «Hans» besluttet å starte en gjennomgang av naturskadeordningen, med mål om mer effektiv håndtering av store naturulykker. Disse medlemmer støtter dette.

Disse medlemmer viser også til at regjeringen våren 2024 la fram Meld. St. 27 (2023–2024) Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred, som ble behandlet i Stortinget våren 2025. Det ble i denne sammenheng gjort en helhetlig gjennomgang av politikken på flom- og skredområdet. Tiltakene i meldingen er knyttet både til områder der folk bor og til landbruk, samferdsel og annen infrastruktur. Forebygging omfatter både fysiske sikringstiltak og tiltak som kartlegging, arealplanlegging, overvåking og varsling. Her står det blant annet:

«Regjeringa vil [...] vurdere om og korleis staten kan bidra til å rette opp flaumskadar på etablerte flaumsikringsanlegg ved dyrka mark.»

Komiteen er bekymret for lange saksbehandlingstider som blant annet kan forårsake høyere og unødvendige kostnader. I nyere tid har et økende antall naturskader i store deler av landet medført konsekvenser for personer, næring og lokalsamfunn. Naturskadeordningen må henge med utviklingen og bør virke effektivt og hurtig. Økonomisk usikkerhet og langsomme prosesser kan forverre skadeomfang og totalkostnader.

Komiteen mener insentiver til forebygging må ivaretas, slik at det lønner seg å hindre potensielle naturskader fremfor å gjenoppbygge eller reparere i etterkant.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre påpeker at dagens regjering har brukt uforholdsmessig lang tid på å sørge for utbetaling av erstatning etter flommen som kom etter ekstremværet Hans. Det er kritikkverdig at det har tatt flere år å utbetale erstatning. Det er nå over to og et halvt år siden Hans, og enkelte bønder har enda ikke fått utbetalt erstatning. Det er uakseptabel lang saksbehandlingstid. Da Fremskrittspartiet og Høyre satt i regjering sørget for handlekraft og rask utbetaling etter tørken i 2018. Det viser at det er mulig dersom man har en handlekraftig regjering og statsråd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet og Kristelig Folkeparti mener at saksbehandlingen i naturskadeerstatningsordningen må være rask og enkel. Tiden på saksbehandlingen bør kortes ned og forenkles for brukere.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti vil påpeke at klimaendringer og økt ekstremvær krever økt tilpassning og at det i den sammenheng er nødvendig å også se på naturskadeordningen. Videre vil disse medlemmer understreke at lokale myndigheter spiller en sentral rolle for å bidra til å sikre lokalsamfunn, matjord og infrastruktur.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at man de senere årene har sett et økende omfang av flom, skred og andre naturskader i store deler av landet. Flere kommuner og lokalsamfunn har over tid vært utsatt for gjentakende hendelser, med betydelige konsekvenser for innbyggere, næringsvirksomhet, infrastruktur og kommunal beredskap.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser videre til at rask gjenoppbygging etter naturskade er av stor betydning både for den enkelte skadelidde og for samfunnet som helhet. Dette medlem registrerer statsrådets svarbrev, og mener i motsetning til statsråden at sentralisert saksbehandling har vist seg å være en svakhet ved dagens ordning, herunder begrenset rom for dialog og lokalt skjønn. Dette medlem mener at det er på tide med en gjennomgang av ordningen med sikte på forenkling, effektivisering og økt grad av lokal forvaltning.

Dette medlem er av den klare oppfatning at det vil være hensiktsmessig om kommunene får en tydeligere rolle i behandlingen av naturskadeerstatningssaker. Kommunene besitter lokal kunnskap om naturforhold, arealbruk og skadeomfang, og er ofte først involvert når naturskade inntreffer. Dette medlem mener overføring av myndighet til kommunene vil kunne bidra til raskere og mer treffsikre avgjørelser, samtidig som sentral forvaltning avlastes.

Dette medlem vil videre peke på at egenandelen i statens naturskadeordning kan oppleves særlig belastende for dem som rammes av gjentakende skader over tid. Når samme enkeltpersoner eller virksomheter påføres naturskade flere ganger, kan den samlede økonomiske belastningen bli urimelig stor. Dette medlem mener derfor at nivået på egenandeler og fordelingen av belastningen over tid bør gjennomgås.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser videre til at mange kommuner mangler tilstrekkelig og oppdatert informasjon om statens naturskadeordning. Dette svekker kommunenes mulighet til å gi god veiledning og oppfølging av innbyggere som rammes av naturskade. Etter flertallets syn er det nødvendig at kommu-

nene får bedre tilgang til tydelig, samlet og anvendbar informasjon om ordningen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti er særlig opptatt av at naturskadeordningen skal bidra til å sikre dyrket mark og produksjonsgrunnlaget i landbruket. Det vises således til at gjeldende lovtolkning av naturskadeerstatningsloven begrenser muligheten for erstatning ved skade på eksisterende sikringstiltak. Dette har i flere tilfeller ført til at sikringsanlegg ikke gjenoppbygges, med den konsekvens at viktig matjord potensielt går ut av produksjon. Disse medlemmer mener at regelverket må åpne for at både utbedring av sikringstiltak og forebygging av nye skader kan inngå i erstatningssakene.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil også understreke viktigheten av Norges vassdrags- og energidirektorats rolle i arbeidet med flom- og skredforebygging. Etter dette medlems vurdering bør NVE i større grad kunne bistå med forebyggende tiltak enn i dag, for å redusere skadeomfanget og behovet for erstatningsutbetalinger.

Dette medlem viser videre til at regelverket for naturforebyggende tiltak langs vernede vassdrag i enkelte tilfeller fremstår som unødvendig omfattende, også for mindre og lite inngripende tiltak. Det kan etter dette medlems oppfatning forsinke eller hindre gjennomføring av forebyggende tiltak som ellers ville redusert risikoen for naturskader. På bakgrunn av dette mener dette medlem at regelverket bør gjennomgås med sikte på forenkling.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre kommuner tydelig og god informasjon om statens naturskadeordning, slik at de kan veilede og følge opp sine innbyggere bedre.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i større grad kan bistå i forebygging av naturskade enn i dag.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppdatere Landbruks- og matdepartementets lovtolkning av naturskadeerstatningsloven § 5 av 18. desember 2020, slik at sikringstiltak av dyrket mark dekkes, og at forebygging av

nye tilfeller kan inngå i utbedringer og erstatningssaker.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for naturskadeforebygging langs vernede vassdrag, med sikte på å forenkle regelverket og gjøre det enklere å gjennomføre forebyggingstiltak.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom nivået på egenandeler i statens naturskadeordning og hvordan byrden fordeler seg over tid, særlig for dem som opplever gjentakende skader.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå naturskadeordningen med mål om forenkling, effektivisering og økt grad av lokal forvaltning.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å overføre myndighet til kommuner for å behandle naturskadeerstatningssaker.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne understreker at naturskadeordningen er avgjørende for enkeltpersoner, næringsliv og matsikkerhet i hele landet, og at økte klimaendringer vil gjøre ordningen enda viktigere. Ordningen bør ikke bare dekke tap, men også gi tydelige insentiver til klimatilpasning, som å unngå gjenoppbygging i særlig utsatte områder, etablere kantsoner eller tilpasse skogforvaltning for å unngå skredfare. Egenandeler, veiledning og oppfølging må innrettes med dette som mål.

Disse medlemmer er bekymret for lang saksbehandlingstid for statlig støtte, særlig etter perioder med ekstremvær. Disse medlemmer viser til statrådets svar i sakens anledning, der det framkommer at regjeringen skal starte en gjennomgang av naturskadeordningen med mål om mer effektiv håndtering av store naturulykker. Disse medlemmer mener dette arbeidet bør prioriteres høyt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne vil videre understreke at dyrket og dyrkbar mark er en kritisk viktig ressurs for samfunnets beredskap, og at matjorda bør ha sterkere beskyttelse ved naturskader. Det vises i den forbindelse til Meld. St. 27 (2023–2024) Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred som ble behandlet i Stortinget i februar 2025, etter innstilling fra energi- og miljøkomiteen. I meldingen varslet daværende regjering at den ville gjøre en vurdering av hvordan staten kan bidra til å rette opp flomskader på etablerte flomsikringsanlegg ved dyrket mark samt at regjeringen ville styrke kartleggingen av hydrotekniske anlegg som er viktige for jordbruket, og vurdere statlig medfinansiering for oppgraderinger. De varslede tiltakene fikk tilslutning av Stortinget. Disse medlemmer forventer at regjeringen nå, på tvers av departementer, følger opp med tiltak som gir økt sikring av jordbrukseiendommer mot naturskade, i tråd med stortingsmeldingen og Stortingets merknader i saken.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne vil fremheve naturens rolle som vern mot ekstremvær. Vassdragsvern er en viktig forebyggende, naturbasert løsning mot flom og overvann, og forhindrer potensiell skade på bebyggelse, infrastruktur og matjord. Flomdempende tiltak må derfor gjøres på en skånsom og kunnskapsbasert måte. Dersom tiltakene gjøres feil, kan det virke mot sin hensikt, og øke flomfaren, i tillegg til å forringe natur, dyreliv og vandringsveier for fisk. Dette er særlig viktig i vernede og verneverdige vassdrag. Disse medlemmer er bekymret for at en forenkling av regelverket for naturskade-forebygging langs vernede vassdrag kan føre til enda større press og inngrep i verna eller verneverdige vassdrag, og støtter derfor ikke forslagsstillernes forslag om dette.

Disse medlemmer mener at det er et tydelig behov for en bedre nasjonal koordinering av arbeidet med naturskade, klimatilpasning og klimarisiko. Retningslinjer og veiledere er viktige, men må suppleres med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse lokalt. Det trengs blant annet tydeligere plassert ansvar på tvers av myndigheter, og et styrket kunnskapsgrunnlag om naturrisiko. Kommunenes arbeid med naturforvaltning og klimatilpasning må styrkes og sees i sammenheng. Disse medlemmer mener at det er nødvendig å styrke ordninger som gir kommunene ressurser og rådgivning til arbeidet med klimatilpasning, siden forebygging alltid er billigere enn reparasjon i etterkant.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre kommuner tydelig og god informasjon om statens naturskadeordning, slik at de kan veilede og følge opp sine innbyggere bedre.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i større grad kan bistå i forebygging av naturskade enn i dag.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen oppdatere Landbruks- og matdepartementets lovtolkning av naturskadeerstatningsloven § 5 av 18. desember 2020, slik at sikringstiltak av dyrket mark dekkes, og at forebygging av nye tilfeller kan inngå i utbedringer og erstatningssaker.

Forslag fra Høyre og Senterpartiet:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for naturskade-forebygging langs vernede vassdrag, med sikte på å forenkle regelverket og gjøre det enklere å gjennomføre forebyggingstiltak.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen gå gjennom nivået på egenandeler i statens naturskadeordning og hvordan byrden fordeler seg over tid, særlig for dem som opplever gjentakende skader.

Forslag fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen gjennomgå naturskadeordningen med mål om forenkling, effektivisering og økt grad av lokal forvaltning.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å overføre myndighet til kommuner for å behandle naturskadeerstatningssaker.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:134 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum, Bengt Fasteraune, Erling Sande og Ole Herman Sveian om naturskadeordningen – vedtas ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 5. mai 2026

Rune Støstad

leder

Une Bastholm

ordfører

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
v/Næringskomiteen

Deres ref

Vår ref

Dato

26/473-

19. mars 2026

Dokument 8:134 S (2025 - 2026) – Representantforslag om fornying av den statlige naturskadeordningen

Jeg viser til brev fra Stortingets presidentskap av 4. mars 2026 vedlagt representantforslag dokument 8:134 S (2025 - 2026) datert 26. februar 2026 om fornying av den statlige naturskadeordningen. Forslaget er sendt fra representantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum, Bengt Fasteraune, Erling Sande og Ole Herman Sveian.

Kort om den statlige naturskadeordningen

Den statlige naturskadeordningen har eksistert siden 1961, og er en godt etablert ordning som yter erstatning til skadelidte etter en naturulykke. Ordningen er hjemlet i lov 15. august 2014 nr. 59 om erstatning for naturskader (naturskadeerstatningsloven) med tilhørende forskrift. Dette er en lovregulert erstatningsordning. Det vil si at man har rett på erstatning dersom vilkårene i loven er oppfylt. Dette skiller denne ordningen fra ordinære tilskuddsordninger. Ordningen er finansiert gjennom en overslagsbevilgning på statsbudsjettet. Naturskadeerstatningsloven trådte i kraft i 2017. Fra dette tidspunktet ble ordningen med fastsettelse av skadetakst gjennom lensmannsskjønn avskaffet til fordel for en ren forvaltningsmodell med Landbruksdirektoratet som nasjonalt forvaltningsorgan. Det ble også tydeliggjort i loven at utgifter til sikringstiltak ikke kan betraktes som en del av gjenopprettingskostnadene som gir grunnlag for erstatning. Høsten 2023 satte ekstremværet «Hans» inn, og Landbruksdirektoratet mottok i overkant av 2000 søknader om naturskadeerstatning etter denne naturulykken. Det store omfanget av søknader som følge av «Hans» innebærer at det fremdeles er lengre saksbehandling enn normalt.

Representantforslaget

Representantforslaget inneholder en rekke forslag. Under følger kommentarer til forslagene. Svar på spørsmål 6 og 7 er utarbeidet i samarbeid med Energidepartementet.

1. Stortinget ber regjeringen gjennomgå naturskadeordningen med mål om forenkling, effektivisering og økt grad av lokal forvaltning.

Store naturulykker som blant annet flom og skred har en betydelig innvirkning på samfunnet. Både forsikringsordninger, kommunale skjønnsmidler og den statlige naturskadeordningen blir satt under stort press i slike situasjoner. Dette erfarte vi blant annet under flommen på Østlandet i 1995 og nå senest under ekstremværet «Hans» i 2023.

Formålet med endringene som ble gjort i forbindelse med fastsetting av naturskadeerstatningsloven i 2014 var å skape et fremtidsrettet erstatningssystem som kan takle utfordringene på en raskere måte enn det daværende system la opp til. I forarbeidene til loven, Prop. 80 L (2013 - 2014) s. 28, ble det lagt til grunn at fordelene med å gå over til en ren forvaltningsmodell først og fremst vil være at en får en mer effektiv saksbehandling, hvor saksbehandlingstiden kortes betydelig ned.

Gjeldende naturskadeordning har fungert godt, men erfaringene fra «Hans» viser at det er naturlig å vurdere nærmere om det bør gjøres grep som kan bidra til en mer effektiv saksbehandling i krisesituasjoner, og som samtidig bygger videre på Landbruksdirektoratet som ansvarlig myndighet. Landbruks- og matdepartementet har i forbindelse med evalueringen i etterkant av «Hans» besluttet å starte en gjennomgang av naturskadeordningen, med mål om mer effektiv håndtering av store naturulykker.

Ut fra det anbefaler jeg at representantforslagets punkt 1 ikke blir vedtatt.

2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å overføre myndighet til kommuner for å behandle naturskadeerstatningssaker.

Behandling av søknader om naturskadeerstatning etter lov 25. mars 1994 nr. 7 om sikring mot og erstatning for naturskader (naturskadeloven) fulgte et tosporet system: først en rettslig prosess etter lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven) som fastsatte skadetaksten, deretter en forvaltningsbehandling med endelig vedtak om erstatning. Skadetaksten ble fastsatt ved lensmannsskjønn. Erfaringen var at det oppstod kapasitetsproblemer ved håndtering av store skadehendelser. I Prop. 80 L (2013 - 2014) s. 28 begrunnes det med *«manglende ressurser i berørte lensmannsdistrikter, og det faktum at enkelte lensmannsdistrikter har liten eller ingen erfaring med gjennomføring av skadetaksering.»*

På den bakgrunn ble det nøye vurdert hvem som skulle ha myndighet til å behandle naturskadeerstatningssakene under utarbeidelsen av naturskadeerstatningsloven. Som begrunnelse for å legge behandlingen av sakene til Statens landbruksforvaltning (nå Landbruksdirektoratet) skrev departementet i Prop. 80 L (2013 - 2014) s. 30:

«Departementet mener et nasjonalt forvaltningsorgan i langt større grad vil kunne opprettholde et tilstrekkelig personellmessig robust og faglig sterkt kompetansemiljø til å behandle sakene effektivt og kvalitetsmessig godt. Dette vil gi jevnere tilfang av saker og medføre mindre sårbarhet for årvisse lokale og regionale variasjoner i saksmengde. Et nasjonalt forvaltningsorgan vil også enklere kunne sette inn tilstrekkelig ressurser ved store naturskadehendelser.»

Videre påpekte departementet at behandling av alle sakene i ett forvaltningsorgan også vil medvirke til mer likebehandling, økt rettssikkerhet, og gi ens praksis både når det gjelder lovens vilkår og verdsetting av skadene.

Naturulykker treffer ulikt. Det innebærer at det ikke nødvendigvis er de samme kommunene som rammes hver gang. Ved at naturskadesakene forblir samlet hos Landbruksdirektoratet, får de et jevnt tilfang av saker. Det gjør ordningen mindre sårbar for årvisse lokale og regionale variasjoner i saksmengde. Et nasjonalt forvaltningsorgan vil i tillegg ha bedre forutsetninger til å sette inn tilstrekkelig ressurser ved store naturskadehendelser enn de fleste kommunene i landet.

Ut fra dette anbefaler jeg at representantforslaget punkt 2 ikke blir vedtatt.

3. Stortinget ber regjeringen gå gjennom nivået på egenandeler i statens naturskadeordning og hvordan byrden fordeler seg over tid, særlig for dem som opplever gjentakende skader.

Under og i etterkant av flommen «Hans» ble det gjort en rekke tiltak for å redusere belastningen for de som ble rammet. Ett av de permanente tiltakene var endringer i naturskadeerstatningsforskriften, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 9. november 2023.

Endringen innebar at egenandelen for erstatning opp til de første 100.000 kronene av erstatningsbeløpet ble redusert fra 30% til 15%. I tillegg ble det innført et tak for egenandel på 1 million kroner per sak.

Statens naturskadeordning har ikke vært ment eller utformet som en ordning som skal gi full dekning ved naturskade. Egenandelsordningen er en videreføring fra forrige lov. I Prop. 80 L (2013-2014) s. 50 vises det til at ordningen vil gi grunneiere og andre rettighetshavere insentiver til å gjennomføre forebyggende tiltak som kan bidra til at risikoen for naturskader på eiendommen reduseres.

Ut fra det anbefaler jeg at representantforslaget punkt 3 ikke blir vedtatt.

4. Stortinget ber regjeringen sikre kommuner tydelig og god informasjon om statens naturskadeordning slik at de kan veilede og følge opp sine innbyggere bedre.

Jeg erfarer at det ligger mye god informasjon om ordningen tilgjengelig, blant annet på nettsidene til Landbruksdirektoratet. Det ligger også til Landbruksdirektoratet å tilgjengeliggjøre informasjonen, blant annet deltar de på folkemøter i kommunene. Det er likevel gode grunner for å se på om informasjon om ordningen i enda større grad bør tydeliggjøres.

Jeg vil be Landbruksdirektoratet følge opp dette punktet på egnet måte.

5. Stortinget ber regjeringen oppdatere Landbruks- og matdepartementets lovtolkning av naturskadeerstatningsloven § 5 av 18. desember 2020, slik at sikringstiltak av dyrket mark dekkes og at forebygging av nye tilfeller kan inngå i utbedringer og erstatningssaker.

I Landbruks- og matdepartementets brev fra 2020 vises det til at statens ansvar for sikring etter naturskadeloven av 1994, samt de budsjettmessige sidene av dette, ble overført til Olje- og energidepartementet ved Norges vassdrags- og energidirektorat med virkning fra 1. januar 2009. Den statlige naturskadeordningen har siden den gang ikke hatt noen rolle eller ansvar for tildeling av tilskudd til sikring. I brevet vises det også til at innholdet i naturskadeerstatningsloven § 5 gir uttrykk for en klar intensjon fra lovgivers side om å skape et tydelig skille mellom kostnader til gjenoppretting som naturskadeordningen skal dekke, og utgifter til sikringstiltak som ikke lenger er en del av ordningen. Brevet konkluderte med at det ikke er rettslig grunnlag etter naturskadeordningen til å yte erstatning til gjenoppretting av naturskade på eksisterende sikringsanlegg som elveforbygninger og plastringer i vassdrag. En endring av dette klare rettslige utgangspunktet kan ikke gjøres ved en ny lovtolkning fra departementets side, da det vil bryte med innholdet i loven.

Jeg anbefaler med dette at representantforslag punkt 5 ikke blir vedtatt.

Jeg vil samtidig vise til at regjeringens oppfølging av Meld. St. 27 (2023 - 2024) *Tryggare framtid – førebudd på flaum og skred* inneholder et punkt om at regjeringen vil «vurdere om og korleis staten kan bidra til å rette opp flaumskadar på etablerte flaumsikringsanlegg ved dyrka mark». Dette arbeidet er i startfasen, og vil innebære et nærmere utredningsarbeid i samarbeid med Landbruksdirektoratet og NVE. Landbruks- og matdepartementet og Energidepartementet vil rapportere til Stortinget på egnet måte når det gjelder dette oppfølgingspunktet.

6. Stortinget ber regjeringen sikre at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i større grad kan bistå i forebygging av naturskade enn i dag.

Regjeringen la våren 2024 fram Meld. St. 27 (2023 - 2024) *Tryggare framtid - førebudd på flaum og skred*. Meldingen ble behandlet i Stortinget februar 2025. I meldingen er det gjort en helhetlig gjennomgang av politikken på flom- og skredområdet. Regjeringen legger opp til å styrke forebyggingen mot flom og skred generelt. Mange aktører skal bidra til dette, både statlige aktører, infrastruktureiere, kommunene m.fl.

NVE har viktige roller i å bistå samfunnet til å håndtere flom- og skredrisiko. NVE gir bistand med kartlegging, arealplanlegging, sikring, overvåking og varsling, beredskap og kunnskapsformidling om flom og skred. NVE må prioritere innenfor de til enhver tid tildelte midler. NVE skal legge en risikobasert tilnærming til grunn og prioritere innsats og tiltak ut fra kost-nytte-vurderinger. Forebygging av skade på bebyggelse og tap av liv og helse vil da ha størst vekt.

Jeg viser til disse tiltakene og tilrår at representantforslaget punkt 6 ikke blir vedtatt.

7. Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for naturskadeforebygging langs vernede vassdrag, med sikte på å forenkle regelverket og gjøre det enklere å gjennomføre forebyggingstiltak.

Vannressursloven skal sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann, og inneholder særlige regler for vernede vassdrag. I hovedsak gjelder vernet mot kraftutbygging, men verneverdiene skal også tas hensyn til ved planlegging av andre tiltak i vernede vassdrag, som for eksempel masseuttak og erosjonssikringer. Tiltak som kan være nevneverdig til skade eller ulempe for allmenne interesser i vassdraget, vil kreve konsesjonsbehandling. Ifølge NVE er det kun et fåtall mindre selvfinansierte tiltak som har blitt vurdert som konsesjonspliktige.

For å få konsesjon må også nytten av tiltaket være større enn ulempene. Et vassdrag er et komplekst system, og ulike prosesser henger tett sammen. I noen vassdrag kan for eksempel masseuttak ha god effekt. I andre vassdrag kan det ha ingen, eller til og med en negativ effekt, på flomforholdene. Det er derfor nødvendig å dokumentere at det konkrete tiltaket vil gi en positiv effekt på flomforholdene.

Ut fra det anbefaler jeg at representantforslaget punkt 7 ikke blir vedtatt.

Med hilsen

Nils Kristen Sandtrøen

